J TOLOO E BEHDASHT, School of Public Health, Yazd Shahid Sadoughi Univ Med Sci

ORIGINAL ARTICLE

Received: 2020/06/04 *Accepted:2020/09/16*

The Role of Family Factors in Aggression of Preschool Children by Social Skills Intermediation

Mohammad Shayegh(M.A.)[1],Kazem Barzegar Bafrooei(Ph.D.)[2], Mahdi Rahimi(Ph.D.)[3]

1.Associate Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. Email: K.barzegar@yazd.ac.ir Tel: 03538212120
2.Associate Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Yazd University,Yazd, Iran.
3.M.A.,Student of Psychology Educational, Department of Psychology and Educational Sciences, Yazd University,Yazd, Iran.

Abstract

Introduction: The children's vulnerability to unpleasant life issues depends on their existing social abilities and skills. Social skills are defined as the skills needed to adapt to social needs and social adjustment. The purpose of this study was to determine the role of family factors in aggression of preschool children in terms of social skills as a mediator.

Method: This research was descriptive (correlation). The statistical population of the study included all preschool students in Yazd in the academic year of 2018. Participants included 350 students selected based on Cochran formula and compilation sampling. Eliot's stress management scale, Marlow's and Crown's social acceptance scale, Nef's self-compassionate scale, Trascat's children social skills scale, and Vahedy et.al children aggression scale were used to measure the research variables. Data were analyzed by SPSS 21 and AMOS 20 using path analysis.

Results: The path analysis method indicated a good fit of the model and showed that among the family factors, parents' stress had a positive direct effect and social acceptance had a negative direct effect on aggression.

Conclusion: Family factors, with the intervening role of social sciences has a significant effect on aggression in preschool children .

Keywords: family factors, children aggression, social skills.
Conflict of interest: The authors declared that there is no Conflict interest.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

This Paper Should be Cited as:
Author: Mohammad Shayegh,Kazem Barzegar Bafrooei, Mahdi Rahimi.
The Role of Family Factors in Aggression of Preschool ……Tolooebehdasht Journal.2021;20(1):38-54.[Persian]

نقش عوامل خانوادگی در پرخاشگری کودکان پیش دبستانی با واسطه‌گری مهارتهای اجتماعی

نویسندگان: محمد شایق[۱]، کاظم برزگر بفرویی[۲]، مهدی رحیمی[۳]

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه یزد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

۲. نویسنده مسئول: دانشیار بخش علوم تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، پردیس علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

۳. دانشیار بخش علوم تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، پردیس علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

تلفن تماس : ۰۳۵۳۸۲۱۲۱۲۰ Email: k.barzegar@yazd.ac.ir

طلوع بهداشت

دو ماهنامه علمی پژوهشی دانشکده بهداشت یزد

سال بیستم

شماره اول

فروردین و اردیبهشت۱۴۰۰

شماره مسلسل: ۸۵

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۳/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۲۶

چکیده

مقدمه: آسیب پذیری هر کودک در برابر مسایل ناخوشایند زندگی بستگی به توانش و مهارت‌های اجتماعی موجود وی دارد. مهارت اجتماعی به عنوان مهارت‌های لازم برای تطبیق با نیازهای اجتماعی و سازگاری اجتماعی تعریف می‌شود. هدف از پژوهش حاضر تعیین نقش عوامل خانوادگی در پرخاشگری کودکان پیش دبستانی با واسطه گری مهارت‌های اجتماعی بود.

روش بررسی: پژوهش حاضر از نظر هدف، یک پژوهش بنیادی و از نظر ماهیت نیز توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی کودکان پیش دبستانی شهر یزد در سال تحصیلی ۹۷- ۱۳۹۶ تشکیل دادند که ۳۵۰ نفر از این افراد بر اساس جدول کوکران و به روش نمونه گیری تلفیقی (خوشه ای و طبقه ای) به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع آوری داده‌ها از پرسشنامه مدیریت استرس الیوت، پرسشنامه پذیرش اجتماعی مارلو و کراون، پرسشنامه شفقت به خود نف، پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی کودکان تراسکات و پرسشنامه پرخاشگری کودکان واحدی و همکاران استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ و AMOS نسخه ۲۰ روش تحلیل مسیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: روش تحلیل مسیر حاکی از برازش خوب مدل بود و نشان داد که از میان عوامل خانوادگی، استرس والدین و پذیرش اجتماعی بر پرخاشگری اثر مستقیم دارند که اثر استرس والدین بر پرخاشگری مثبت و اثر پذیرش اجتماعی بر پرخاشگری منفی است. هم‌چنین شفقت به خود از طریق استرس والدین و پذیرش اجتماعی رابطه منفی و غیرمستقیم با پرخاشگری و عدم مهارت‌های اجتماعی دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته های حاصل از پژوهش حاضر می توان گفت عوامل خانوادگی با واسطه‌گری مهارت‌های اجتماعی در پرخاشگری کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد.

واژه های کلیدی: عوامل خانوادگی، پرخاشگری کودکان، مهارت‌های اجتماعی.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

مقدمه

در سراسر جهان تعداد قابل توجهی از کودکان از یک یا چند مشکل روانشناختی رنج می‌برند (۱). کودکان نه تنها به لحاظ رویدادهایی که در طول دوران رشد تجربه می‌کنند متفاوتند، بلکه از لحاظ آسیب پذیری در مقابل رویداد ها نیز متفاوتند. هم چنین شکل گیری شخصیت، منش و رفتار هر فرد تحت تأثیر وراثت و محیط زندگی شخص است ولیکن، درصد قابل توجهی از رفتار انسان ها اکتسابی است و در اثر یادگیری به خصوص در دوران کودکی شکل می‌گیرد. به همین سبب شناخت مسائل و مشکلات رفتاری این قشر، یکی از مباحث توجه برانگیز روانشناسان در دهه های اخیر است. آن ها معتقدند که هیچ رفتاری بدون علت و مقدمه بروز نمی‌کند، بلکه معلول چندین عامل زمینه ساز است که مهم‌ترین آن، محیط زندگی نامساعد خانواده است (۲). تجربه ای که فرد در اوایل زندگی در خانه با خانواده اش و به طور کلی با والدین خود دارد، به عنوان عوامل مهم و تعیین کننده فرایند تنظیم و سازش یافتگی شخص در طی دوران زندگی آینده وی هستند (۳).

با وجود دگرگونی در ساختار خانواده و نقش‌های خانوادگی، بی‌تردید خانواده هم چنان یکی از ارکان و نهادهای اصلی جامعه به شمار می‌رود. اهمیت خانواده از این روست که نه تنها محیط مناسبی برای همسران به شمار می‌آید، بلکه وظیفه جامعه‌پذیری و تربیت نسل‌های آتی را نیز بر عهده دارد. اهمیت والای خانواده زمانی بهتر درک می‌گردد که به کارکردهای اساسی و بنیادین آن توجه کنیم. یکی از این کارکردهای اصلی، تکوین و شکل دهی شخصیت‌های انسان‌هاست. ایفای بهینه این کارکردها، نه تنها برای بقای خانواده، بلکه برای تداوم جامعه و انسجام اجتماعی نیز ضروری است، ولی با این وصف، هم‌اکنون خانواده دچار آسیب‌هایی نظیر: طلاق، اختلافات زناشویی، خودکشی، کودکان فراری و پرخاشگری در خانواده شده است. آسیب پذیری هر کودک در برابر مسایل ناخوشایند زندگی بستگی به توانش و مهارت‌های اجتماعی موجود وی دارد (۴). در گذشته به نقش و اهمیت مهارت‌های اجتماعی در خصوص کاهش و درمان مشکلات رفتاری این کودکان و به خصوص پرخاشگری کمتر توجه شده است. مهارت اجتماعی به عنوان مهارت‌های لازم برای تطبیق با نیازهای اجتماعی و نیز حفظ روابط بین فردی رضایت بخش تعریف می‌شود (۵). مهارت‌های اجتماعی، اغلب به عنوان مجموعه پیچیده ای از مهارت‌ها در نظر گرفته شده است که شامل ارتباط، حل مسئله، تصمیم گیری، جرئت ورزی، تعامل با همسالان و گروه و خود مدیریتی می‌شود (۶). کسی که از لحاظ اجتماعی کمبود دارد، ممکن است عناصر اصلی مهارت اجتماعی را فرا گرفته باشد، اما از فرآیندهای فکری لازم برای استفاده از این عناصر در تعاملات خود بی بهره هستند(۷). فقدان مهارت‌های اجتماعی مناسب موجب مشکلات بعدی در زندگی مانند شکست تحصیلی، عدم استخدام و از دست دادن شغل، افسردگی، رفتارهای چالش برانگیز، گوشه گیری و انزوای اجتماعی و رفتار پرخاشگرانه می‌شود (۸) و از سوی دیگر آموزش مهارت‌های اجتماعی از سوی والدین و متعلمین موجب بهبود روابط شخصی با همسالان و بزرگسالان، کاهش رفتارهای بزهکارانه و رفتارهای نامناسب در کلاس و افزایش یکپارچه سازی افراد استثنایی با عادی می‌شود (۹). در واقع خشونت گرایی در کودکان صفتی نیست که با بزرگ شدن آن ها محو شود و می‌تواند در سراسر زندگی آن ها حضور داشته و حتی

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

در سنین جوانی باعث تمایل آنها به ارتکاب جرایم مختلف شود. بر طبق یافته های انجمن روانشناسان آمریکا خشونت در بزرگسالی احتمالاً ناشی از استعداد و آمادگی فرد در بروز رفتارهای پرخاشگرانه دوران کودکی است.

از آن جا که یکی از شایع ترین مشکلات رفتاری کودکان، پرخاشگری است، آن می‌تواند پیامدهای تحولی بسیاری را به دنبال داشته باشد، چرا که برخی از این مشکلات به‌گونه‌ای تا دوران بزرگسالی گسترش می‌یابد و باعث شکست‌های تحصیلی، اختلال‌های روان‌پزشکی، بزهکاری و افسردگی می‌شود (۱۰). رفتار پرخاشگرانه کودکان از موضوعات مهمی است که مورد توجه جامعه شناسان، روانشناسان و مسئولین آموزشی است. از این نظر، دلیل ضرورت انجام این مطالعه، خلاء مطالعاتی لازم و کافی در این زمینه به عنوان دغدغه‌ای پژوهشی در پژوهشگر احساس گردید. برای پیشگیری و مداخله به هنگام این آسیب باید عوامل و ریشه های آن را بررسی نمود. زیرا که همیشه پیشگیری بهتر از درمان است و تا منابع و عوامل پرخاشگری شناسایی و ریشه کن نشوند این آسیب پا برجا خواهد بود. پرخاشگری و اثرات نامطلوب آن بر رفتارهای بین فردی و همچنین بر حالت های درونی و روانی فرد تاثیر مخربی می‌گذارد و فرد در صورت عدم کنترل آن دچار مشکلاتی نظیر جرم و بزهکاری و تجاوز به حقوق دیگران می‌شود. بررسی آمارها نشان می‌دهد میزان پرخاشگری افزایش یافته است و آثار مخربی را در روابط انسانی به وجود آورده است (۱۱). به دلیل همین اثرات مخرب و آسیب های حاصل از پرخاشگری کودکان، ضرورت توجه و شناسایی عوامل به وجود آورنده پرخاشگری کودکان باید در اولویت برنامه‌های آموزش و پرورش و روانشناسان مربوطه برای بیداری و هوشیار سازی مدیران، معلمان، والدین و به صورت کلی نظام آموزشی و جامعه باید قرار گیرد.

ماسیوا و لیچیوا (۱۲) در پژوهشی به مطالعه تأثیرات روانی الگوهای خانواده بر حادثه پرخاشگری مرتبط با کودکان پیش دبستانی پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که تحصیلات خانواده، راه را برای پرخاشگری کودکان پیش دبستانی هموار می‌کند که سبب بروز خصوصیت شخصیتی و توسعه و تقویت آن می‌شود. این موضوع نیاز واقعی به تشخیص و اصلاح دارد.

آنگلا و همکاران (۱۳) پژوهشی تحت عنوان بررسی ارتباط طولی میان انسجام خانواده، نظارت والدین و پرخاشگری فیزیکی انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که میان عملکرد خانواده و پرخاشگری فیزیکی نوجوانان رابطه منفی و معناداری وجود دارد و هم چنین یافته های پژوهش به اهمیت توسعه مداخلات خانوادگی حساس از نظر فرهنگی اشاره می‌کند تا از پرخاشگری فیزیکی در مدارس متوسطه، جلوگیری شود.

در پژوهشی کاسیوپو، پیسه و زاپولا (۱۴) به بررسی رابطه میان کنترل والدین، کارکرد خانواده و رضایت از زندگی نوجوانان پرداختند. نتایج نشان داد کنترل روان‌شناختی والدین چه در مورد میزان وابستگی و چه در مورد دستاوردها و عملکرد فرزندان به طور منفی با رضایت از زندگی همبستگی دارد، اما رضایت از زندگی به شکل مثبت و معناداری با ابعاد دیگر کارکرد های خانواده هم چون پاسخگویی عاطفی، درگیری هیجانی و تعاملات خانوادگی در ارتباط است. میان کنترل والدین در مورد دستاوردها و کارکرد سالم خانواده در پیش بینی رضایت از زندگی رابطه‌ای متعامل وجود داشت. هم چنین

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

کارکرد کلی خانــواده و درگیری هیجانی اثر منفی کنترل والدین را بر رضایت از زندگی تعدیل می‌کرد، یعنی زمانی که فرزندان احساس می‌کنند کنترل والدین در حیطه دستاوردهای آنان در یک بافت خانوادگی صمیمانه اعمال می‌شــود، رضایت بیشــتری از زندگی خود ادراک می‌نمایند. بر همین اساس کارکردهای خانواده در حوزه‌های مهارت‌های ارتباطی و الگوهای رفتاری قابل مذاکره، نقش مهمی در پیش‌بینی رضایت از زندگی فرزندان دارد. شارما (۱۵) در پژوهشی به بررسی نقش محیط خانواده در سازگاری نوجوانان پرداخت که نتایج آن حاکی از آن است که محیط خانوادگی منسجم همراه با روابط حمایتی بین اعضای خانواده، همبستگی اعضا و در عین حال حفظ استقلال فردی و بیان احساسات با سطح درگیری کمتر، پیش بینی کننده سازش یافتگی بیشتر و پرخاشگری کمتر فرزندان است.

میرزایی، شاکری‌نیا و اصغری (۱۶) و سیری و سیری (۱۷) نشان دادند که بین عملکرد خانواده و پرخاشگری رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بدین صورت که هر چه خانواده ها عملکرد بهتری داشته باشند، فرزندان آن ها پرخاشگری کمتری خواهند داشت. بنابراین خانواده ها نقش مؤثری در آینده فرزندان خود ایفا می‌کنند و می‌توانند با عملکرد صحیح در راستای کاهش پرخاشگری فرزندان خود مؤثر باشند.

مرور ادبیات پژوهشی فوق نشان داد که پرخاشگری در آماده سازی کودکان برای موفق شدن در نقش ها و وظایف بزرگسالی‌شان در خانواده، محل کار و اجتماع تاثیرگذار می باشد و در تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان باید توجه ویژه ای به این بعد شود (۱۸) و نتایج این پژوهش، می‌تواند به دست‌اندرکاران حوزه تعلیم و تربیت و نهادهای ذی‌ربط جهت برنامه‌ریزی مناسب کمک کند. بنابراین، پژوهش حاضر درصدد آن است که دریابد آیا عوامل خانوادگی از طریق مهارت‌های اجتماعی در پیش بینی پرخاشگری کودکان پیش دبستانی نقش دارند؟

روش بررسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، یک پژوهش بنیادی و از نظر ماهیت نیز توصیفی از نوع همبستگی است و به طور دقیق‌تر همبستگی از نوع تحلیل مسیر است که هدف از این نوع تحقیق توصیف روابط موجود بین متغیرها و تعیین نقش واسطه‌ای در قالب یک مدل علّی است.. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمامی کودکان پیش دبستانی مهدهای کودک شهرستان یزد تشکیل دادند که در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ حضور داشتند که تعداد آن ها ۳۸۱۳ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از جدول کوکران، ۳۴۸ نفر بود و برای افت احتمالی پرسشنامه ها ۱۰ درصد به حجم نمونه افزوده شد. اما تعداد نمونه با توجه به ریزش در نهایت به ۳۵۰ رسید. در این پژوهش، از روش نمونه گیری تلفیقی استفاده شد. در نمونه گیری تلفیقی محققان همزمان از چند روش نمونه گیری (خوشه ای و طبقه ای) استفاده می‌کنند تا فرایند نمونه گیری داده ها از مزایای روش های مختلف برخوردار باشد. بدین صورت در این پژوهش از تمام مهدهای کودک شهرستان یزد، دوازده مهد کودک و از هر مهدکودک سه کلاس به شیوه خوشه ای تصادفی انتخاب شدند و در ادامه از هر کلاس ۱۰ نفر به طور تصادفی انتخاب گردیدند. برای هر کودک پنج پرسشنامه در نظر گرفته شده بود که دو پرسشنامه مربوط به خود کودک و سه پرسشنامه مربوط به

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

والدین کودک بود که باید توسط والدین کودک به همه آنها پاسخ داده می شد که پس از اجرا و جمع آوری پرسشنامه ها، ۵۰ پرسشنامه را که به طور ناقص تکمیل شده بودند و یا آزمودنی ها به علت حجم زیاد سؤالات، دقت کافی در پاسخ گویی نداشتند، حذف کردیم. در نهایت پرسشنامه ۱۸۸ دختر و ۱۶۲ پسر مورد تحلیل قرار گرفت. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش، پرسشنامه مدیریت استرس الیوت، پرسشنامه پذیرش اجتماعی توسط مارلو و کراون، پرسشنامه شفقت به خود، پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی کودکان تراسکات و پرسشنامه پرخاشگری کودکان واحدی و همکاران می‌باشد.

پرسشنامه مدیریت استرس الیوت در سال ۱۹۹۴ معرفی شده است که از ۲۰ گویه تشکیل شده است و به منظور ارزیابی مدیریت و کنترل استرس افراد به کار می‌رود. نمره گذاری پرسشنامه بصورت طیف لیکرت ۴ نقطه‌ای می‌باشد که برای گزینه های «هرگز»، «بعضی اوقات»، «اغلب» و «همیشه» به ترتیب امتیازات ۱، ۲، ۳ و ۴ در نظر گرفته می‌شود. روایی این پرسشنامه توسط الیوت مشخص و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۲ محاسبه شد. در پژوهش جهانبخش گنجه و عریضی سامانی (۱۹) پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۵ محاسبه گردید. پایایی این ابزار در پژوهش حاضر ۰/۸۲ بدست آمده است.

مقیاس پذیرش اجتماعی توسط مارلو و کراون به منظور سنجش میزان پذیرش اجتماعی افراد ساخته شد. این مقیاس دارای ۳۳ سوال است که به صورت صحیح یا غلط پاسخ داده می‌شود. پاسخ‌های آزمودنی ها بوسیله کلید مقیاس تطبیق داده می‌شود و جمع مطابقت پاسخ‌ها با کلید مقیاس نتیجه کلی را برای هرفردمشخص می‌کند. در این مقیاس اشخاصی که بین ۰ تا ۸ امتیاز به دست می آورند، اشخاصی هستند که پاسخ های آنان پذیرش اجتماعی را به دنبال ندارد و احتمالاً مورد طرد قرار می‌گیرند. اشخاصی که بین ۹ تا ۱۹ امتیاز به دست آوردند، به طور متوسط دارای پذیرش اجتماعی هستند و رفتارهای آنان با قواعد و هنجارهای اجتماعی مطابقت می‌کند. در پژوهش حاضر نتیجه محاسبه آلفای کرونباخ برابر با ۰/۶۹ برآورد شده است.

مقیاس شفقت به خود اولین بار توسط نف طراحی و نمره گذاری شده است. این مقیاس شامل ۲۶ سوال می‌باشد و پاسخ‌های آن در یک دامنه درجه‌ای لیکرت از ۱ (تقریباً هرگز) تا ۵ (تقریباً همیشه) قرار می‌گیرند. این مقیاس سه مؤلفه‌ی دو قطبی را در قالب شش زیر مقیاس مهربانی با خود در مقابل قضاوت خود (معکوس)، به هوشیاری در مقابل همانندسازی افراطی (معکوس) و اشتراک انسانی در مقابل انزوا (معکوس) اندازه‌گیری می‌کند. هم چنین ضریب آلفای کرونباخ نسخه اولیه این ابزار ۰/۹۲گزارش شده است. ضریب همبستگی عامل های شش گانه ی این مقیاس و شفقت خود (مقیاس کل) در سطح ۰/۰۰۱ مورد تایید قرار گرفته است (۲۰). در پژوهشی خسروی، صادقی و یابنده (۲۱) ساختار شش عاملی این پرسشنامه را تایید کردند و هم چنین روایی مقیاس کل نیز با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد. آلفای کرونباخ کل در پژوهش حاضر ۰/۸۳ بدست آمد.

مقیاس مهارت‌های اجتماعی کودکان توسط تراسکات ساخته شد. مقیاس درجه بندی مهارت‌های اجتماعی، یک آزمون ۵۶ عبارتی است که از مجموع سه زیر مقیاس عدم کفایت اجتماعی (۳۰عبارت)، مهارت‌های اجتماعی (۳۰ عبارت) و ارتباط با

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

همسالان (۱۵عبارت) پرسشنامه شخصیت کودکان تشکیل یافته است. برای به دست آوردن نمره کلی باید از کلید آزمون استفاده شود. به پاسخ های منطبق با کلید، ۱ نمره تعلق می گیرد و در غیر این صورت نمره‌ای تعلق نمی گیرد.

کمترین نمره‌ی این آزمون، ۰ و بالاترین نمره ۵۶ است که نمرات پایین‌تر نشانگر مهارت‌های اجتماعی بالای وی و نمرات بالا، نشانگر ضعف آزمودنی در این مورد است. پایایی آن با روش آلفای کرانباخ ۰/۹۱گزارش شده است و همچنین ضرایب اعتبار و روایی آن مطلوب بود.

نتایج پژوهشی که به منظور ارزیابی اعتبار آزمون شخصیت کودکان انجام شد نشان داده است که این مقیاس، ۶ گروه کودکان بزهکار، بیش فعال، فلج مغزی، مبتلا به اختلال جسمی سازی، عقب مانده و روان پریش را از یکدیگر متمایز می‌سازد.

در پژوهش زارع و احتشام زاده (۲۲)، برای سنجش پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که برابر ۰/۷۸ می‌باشد. در پژوهش حاضر نتیجه محاسبه آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ برآورد شده است.

مقیاس پرخاشگری کودکان توسط واحدی و همکاران ساخته شده است و دارای ۴۳ سوال بوده و هدف آن سنجش میزان پرخاشگری در کودکان پیش دبستانی از ابعاد مختلف (پرخاشگری کلامی- تهاجمی، پرخاشگری فیزیکی- تهاجمی، پرخاشگری رابطه‌ای و خشم تکانشی) می‌باشد.

نمره دهی این پرسشنامه در یک مقیاس لیکرتی ۵ درجه‌ای اصلاً =۰، به ندرت =۱، یکبار در ماه =۲، یک بار در هفته =۳، اغلب روزها =۴ می‌باشد. در پژوهش واحدی و همکاران روایی و پایایی این پرسشنامه مورد آزمایش قرار گرفته است. برای بررسی پایایی این پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و میزان آن برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۸ بدست آمده که حاکی از پایایی خوب پرسشنامه است. پایایی این ابزار در این پژوهش ۰/۹۴ بدست آمده است.

در این پژوهش به منظور تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در قسمت آمار توصیفی فراوانی، میانگین، انحراف معیار و واریانس و در زمینه آمار استنباطی، ماتریس همبستگی و تحلیل مسیر مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

این مطالعه بر روی ۳۵۰ کودک پیش دبستانی انجام شد. از این تعداد ۵۳/۷ درصد دختران و ۴۶/۳ درصد پسران بودند. برای تحلیل داده ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی) و استنباطی (تحلیل مسیر) استفاده شد که نتایج آن ها در زیر ارائه شده است.

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار، کمینه و بیشینه نمره) را در مورد هریک از متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد.

قبل از تحلیل داده ها جهت آزمون فرضیه های پژوهش، نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که از مفروضه توزیع نرمال متغیرها تخطی نشده است لذا تحلیل دادها با استفاده از روش تحلیل مسیر بلامانع است. در ادامه جدول ۲ ضرایب استاندارد و غیراستاندارد روابط مستقیم، خطای معیار، نسبت بحرانی و سطح معنی‌داری مدل پیشنهادی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش برای کل اعضای نمونه

متغیرها	ابعاد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
	شفقت به خود	۸۶/۰۶	۱۳/۴۶	۵۰	۱۱۶
عوامل خانوادگی	مدیریت استرس	۳۹/۲۳	۷/۹۵	۲۰	۷۰
	پذیرش اجتماعی	۲۱/۰۶	۴/۳۳	۵	۳۱
مهارت اجتماعی	عدم کفایت اجتماعی	۷/۹۸	۴/۴۲	۰	۲۳
پرخاشگری	عدم مهارت اجتماعی	۹/۶۸	۴/۳۲	۰	۲۵
	ارتباط نامطلوب با همسالان	۲/۸۷	۲/۳۱	۰	۱۱
	کلامی- تهاجمی	۹/۶۴	۹/۱۰	۰	۵۶
	فیزیکی- تهاجمی	۵/۹۹	۶/۰۲	۰	۳۱
	پرخاشگری رابطه‌ای	۵/۷۷	۵/۶۷	۰	۲۹
	خشم تکانشی	۸/۷۷	۶/۵۸	۰	۲۸

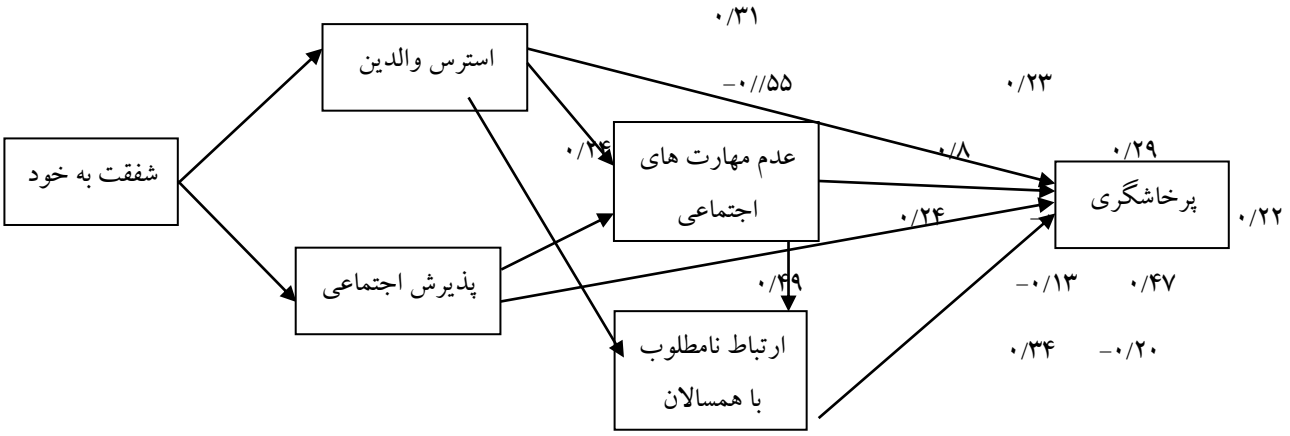
جدول ۲: ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	شفقت به خود	۱									
۲	استرس والدین	-۰/۵۵**	۱								
۳	پذیرش اجتماعی	۰/۴۹**	-۰/۳۴**	۱							
۴	عدم کفایت اجتماعی	-۰/۱۹**	۰/۱۸**	-۰/۱۰	۱						
۵	عدم مهارت اجتماعی	-۰/۲۶**	۰/۲۶**	-۰/۲۱**	۰/۸۲**	۱					
۶	ارتباط نامطلوب با همسالان	-۰/۲۶**	۰/۳۶**	-۰/۲۲**	۰/۴۰**	۰/۵۳**	۱				
۷	پرخاشگری کلامی تهاجمی	-۰/۲۴**	۰/۳۴**	-۰/۳۰**	۰/۲۳**	۰/۳۷**	۰/۳۸**	۱			
۸	پرخاشگری فیزیکی تهاجمی	-۰/۲۸**	۰/۳۵**	-۰/۲۴**	۰/۳۴**	۰/۴۵**	۰/۳۹**	۰/۷۴**	۱		
۹	پرخاشگری رابطه‌ای	-۰/۲۱**	۰/۳۳**	-۰/۲۵**	۰/۱۱*	۰/۲۱**	۰/۳۶**	۰/۶۲**	۰/۵۹**	۱	
۱۰	خشم تکانشی	-۰/۳۰**	۰/۳۵**	-۰/۲۲**	۰/۲۷**	۰/۳۵**	۰/۳۱**	۰/۶۶**	۰/۶۹**	۰/۵۷**	۱

*P<۰/۰۵ **P<۰/۰۱

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

شکل ۲ :ضرایب استاندارد مدل پیشنهادی در متغیرهای پژوهش حاضر

جدول ۳ :ضرایب استاندارد و غیراستاندارد، خطای معیار،نسبت بحرانی و سطح معنی‌داری مدل پیشنهادی

مسیر			(B)	(β)	(S.E)	(C.R)	(P)
شفقت به خود	←	استرس	-۰/۳۲۳	-۰/۵۵۴	۰/۰۲۶	-۱۲/۴۱۷	۰/۰۰۱
شفقت به خود	←	پذیرش اجتماعی	۰/۱۵۶	۰/۴۹۰	۰/۰۱۵	۱۰/۴۹۳	۰/۰۰۱
استرس	←	عدم‌مهارت‌های اجتماعی	۰/۱۱۹	۰/۲۱۹	۰/۰۲۹	۴/۶۱۱	۰/۰۰۱
پذیرش اجتماعی	←	عدم‌مهارت‌های اجتماعی	-۰/۱۳۸	-۰/۱۳۹	۰/۰۵۳	-۲/۶۱۱	۰/۰۰۹
استرس	←	ارتباط نامطلوب با همسالان	۰/۰۷۰	۰/۲۴۰	۰/۰۱۳	۵/۳۲۷	۰/۰۰۱
عدم‌مهارت‌های اجتماعی	←	ارتباط نامطلوب با همسالان	۰/۲۳۵	۰/۴۷۳	۰/۰۲۴	۱۰/۵۰۲	۰/۰۰۱
عدم‌مهارت‌های اجتماعی	←	پرخاشگری	۱/۱۷۹	۰/۲۱۶	۰/۲۹۳	۴/۰۲۷	۰/۰۰۱
ارتباط نامطلوب با همسالان	←	پرخاشگری	۱/۹۹۳	۰/۱۹۶	۰/۵۶۲	۳/۵۴۴	۰/۰۰۱
استرس	←	پرخاشگری	۰/۶۷۵	۰/۲۲۹	۰/۱۴۷	۴/۶۰۵	۰/۰۰۱
پذیرش اجتماعی	←	پرخاشگری	-۰/۷۲۳	۰/۱۳۳	۰/۲۵۶	-۲/۸۷۲	۰/۰۰۵

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

جدول ۴: نتایج شاخص های برازش مدل پژوهش

شاخص	معیار تفسیر و مقادیر مورد پذیرش	مقدار شاخص در الگوی پژوهش حاضر	نتیجه برازش
$\chi 2/df$	کمتر از ۵	۰/۷۳۵	
RMSEA	مقادیر ۰/۰۶ یا کمتر	۰/۰۴۶	
GFI	P>۰/۰۹۵	۰/۹۹۲	
NFI	P>۰/۰۹۵	۰/۹۸۴	
NNFI	P>۰/۹۵	۰/۹۶۵	
CFI	P>۰/۰۹۵	۰/۹۹۳	

یافته‌های مربوط به این مدل شامل برآورد مدل پیشنهادی و تایید این مدل با توجه به برازنده بودن مدل با داده‌ها بوده است.

در پژوهش حاضر، متغیر شفقت به خود به عنوان متغیر برون‌زاد و متغیرهای استرس والدین، پذیرش اجتماعی، عدم کفایت اجتماعی، عدم مهارت اجتماعی، ارتباط نامطلوب با همسالان و پرخاشگری به عنوان متغیرهای درون‌زاد در نظرگرفته شده‌اند. برآورد مدل پیشنهادی در دوگام انجام گرفت. در گام اول پارامترهای (ضرایب استاندارد مسیرها) مدل پیشنهادی پژوهش برآورد شدند.

در گام دوم برازندگی مدل پیشنهادی پژوهش که شامل شاخص‌های برازش است، بررسی شده است. در ادامه مدل پیشنهادی در شکل ۱ ارائه شده است.

در ادامه جدول ۳ ضرایب استاندارد و غیراستاندارد روابط مستقیم، خطای معیار، نسبت بحرانی و سطح معنی‌داری مدل پیشنهادی پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود مدل پژوهش حاضر برازش مطلوبی را نشان می‌دهد و بیانگر این است که مدل پیشنهادی برازنده‌ی داده‌هاست.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، این بود که در چارچوب یک مدل ساختاری به تبیین نقش عوامل خانوادگی در پرخاشگری کودکان پیش دبستانی شهر یزد با واسطه‌گری مهارت‌های اجتماعی در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بپردازد. همان طور که در مدل مشاهده شد همانطور که در مدل مشاهده شد از بین عوامل خانوادگی، استرس والدین مهارت‌های اجتماعی کودکان را به صورت منفی پیش‌بینی می‌کند. بدین صورت که استرس والدین در عدم‌مهارت‌های اجتماعی و ارتباط نامطلوب با همسالان که از ابعاد مهارت‌های اجتماعی هستند اثر مثبت و مستقیم دارد. این یافته با پژوهش پرنت و همکاران که در پژوهش خود دریافت فشارهای روانی والدگری اثر منفی بر کارکرد شناختی و رفتاری کودکان دارد (۲۳) و هم چنین با پژوهش بوگلز و همکاران که به این نتیجه رسیدند که استرس والدین پیش‌بینی کننده قوی مشکلات کودکان است (۲۴) همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت به اعتقاد پریرا و همکاران استرس و ناکارآمدی والدین با یکدیگر ارتباط خطی دارند و حتی سطح پایین استرس می‌تواند در کیفیت والدگری اختلال

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

ایجاد کند (۲۵). هم‌چنین استرس می‌تواند احتمال ایرادگیرتر شدن، تنبیه‌کننده تر و تحریک‌پذیرتر شدن والدین را افزایش دهد. از طرفی به نظر می‌رسد استرس والدین با ایجاد اختلال و ناکارآمد سازی شیوه‌های تربیتی والدین و تعاملات والد، فرزندی منجر به بروز مشکلات رفتاری در فرزندان شود. بنابراین والدینی که هنوز چگونگی مواجهه با مسائل فشارزای زندگی و کنارآمدن با ناامیدی‌های آن را یاد نگرفته‌اند، با کودک خود رفتار مناسبی ندارند و کودکان نیز الگوهای رفتاری آنان را سرمشق خود قرار داده و چنانچه این الگوهای رفتاری همراه با پیامدهای مثبتی باشند، احتمال بروز آن‌ها افزایش می‌یابند. از آنجایی که یکی از ویژگی‌های مهارت‌های اجتماعی اکتسابی بودن آن‌هاست بنابراین منطقی به نظر می‌رسد کودکانی که در محیط‌های نامناسب و استرس‌زا رشد می‌کند از لحاظ اجتماعی رفتارهای نامطلوبی داشته باشند و هم‌چنین نتوانند ارتباط مناسبی با همسالان خود برقرار نمایند.

از طرفی کریگر و همکاران نشان داده‌اند که میزان بالای شفقت به خود منجر به افزایش ارتباط اجتماعی، کاهش انتقاد از خود، نشخوار فکری، سرکوب فکر و اضطراب می‌شود (۲۶)، بنابراین مطابق پیشینه پژوهشی انتظار می‌رفت سطح بالای شفقت به خود والدین با افزایش مهارت‌های اجتماعی کودک رابطه داشته باشد و این رابطه در پژوهش حاضر به صورت غیر مستقیم و از طریق استرس والدین و پذیرش اجتماعی با عدم مهارت اجتماعی تایید شد. در تبیین این رابطه می‌توان گفت که شفقت ورزی ظرفیت انسان برای مواجه با شرایط غیر قابل اجتناب زندگی افزایش می‌دهد و از افراد می‌خواهد افکار و هیجانات مربوط به یک فکر، احساس، رابطه و رفتار را به صورت کامل تجربه کنند بدون آنکه آنها را سرکوب کنند. از سویی دیگر افرادی که خود شفقت ورز هستند سلامت روانی بیشتری را نسبت به افرادی که خود شفقت ورزی کمتری دارند تجربه می‌کنند. زیرا تجربه درد و شکست از طریق خود محکوم سازی، احساس انزوا ، بزرگنمایی افکار و احساسات تقویت می‌شود که فرد تلاش می‌کند از تجربه درد جلوگیری نماید. فردی که خود شفقت ورز است در قدم اول تلاش می‌کند تا خود را از تجربه رنج محافظت کند. بنابراین، خود شفقت ورزی باعث بروز رفتارهای سازش یافته در جهت حفظ و ارتقای سلامت روانی می‌شود. همچنین خود شفقت ورزی بیشتر، مواجه شدن با هیجان را مدنظر قرار می‌دهد تا اجتناب کردن از آن. بنابراین، افراد خود شفقت ورزی اجتناب کمتری دارند و بیشتر از راهبردهای مساله محور استفاده می‌کنند که یکی از این راهبردهای مساله محور استفاده از مهارت‌های اجتماعی می‌باشد. همچنین استفاده از این راهبردها در کاهش تجربه اضطراب و استرس بسیار با اهمیت است. با توجه به ویژگی های افراد خود شفقت ورز طبیعی است که هر چه افراد، شفقت ورزی آنها نیز بیشتر باشد سلامت روان افراد افزایش خواهد یافت و در نتیجه این شفقت ورزی در مهارت‌های اجتماعی کودکان نیز تاثیر گذار خواهد بود.

هم‌چنین در پژوهش حاضر مشاهده شد که بین پذیرش اجتماعی والدین و مهارت‌های اجتماعی کودکان رابطه وجود دارد که این یافته با یافته حسن زاده (۲۷) همسو بوده و تائید می‌کند که می‌توان این ارتباط را این گونه تبیین کرد که پذیرش اجتماعی شامل پذیرش تکثر با دیگران، اعتماد به خوب بودن ذاتی دیگران و نگاه مثبت به ماهیت انسان‌ها است که همگی آن ها باعث می‌شوند فرد در کنار سایر اعضای جامعه انسانی، احساس

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

راحتی کند. کسانی‌که دیگران را می‌پذیرند به این درک رسیده‌اند که افراد به طور کلی سازنده هستند. افراد توانایی برقراری ارتباط مناسب را در آموزش‌های گروهی فرا گرفته اند، از روابط بین فردی رضایت‌مندانه تری نسبت به افرادی که فاقد مهارت‌های یاد شده بوده اند، برخوردارند. شاید یکی از دلایل، افزایش سازگاری فرد با موقعیت‌ها این باشد که فرد را ملزم به برقراری توازن میان خواسته های خود و دیگران می‌کند. ضمن این که موقعیت‌های گروهی امکان تبادلات کلامی و غیرکلامی متقابل و رو در رو را فراهم می‌سازد و به این طریق مجالی را برای سوء تعبیرهای احتمالی باقی نمی‌گذارد و باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی می‌شود. بنابراین افرادی که مهارت‌های اجتماعی مناسبی دارند، بیشتر مورد تایید دیگران قرار می‌گیرند که این امر می‌تواند بدلیل پذیرش اجتماعی بالای آن ها باشد. از طرف دیگر، افرادی که مهارت اجتماعی مناسبی ندارند و یا افراد پرخاشگری هستند، مسلماً دیگران آنها را طرد کرده و سعی می‌کنند تعاملات کمتری با آن ها داشته باشند که این امر در کاهش مراودات اجتماعی و در نتیجه کاهش پذیرش اجتماعی آنها نیز موثر است. بنابراین به نظر منطقی می‌رسد که پذیرش اجتماعی با مهارت‌های اجتماعی رابطه داشته باشد.از سویی نقش واسطه‌گری عدم مهارت بین استرس والدین و ارتباط نامطلوب با همسالان را می‌توان اینگونه تبیین کرد که استرس زیاد، در عملکرد والدین در قبال خانواده خلل ایجاد می‌کند و مانع برای ایفای صحیح نقش خود در وظایف در قبال اعضای خانواده خواهد بود و استرس نشانه‌ای از فرسودگی و اضطراب والدین نیز می‌تواند باشد حتی ممکن است پدر و مادری برای کنارآمدن با مشکلات و منابع استرس اقدام به مصرف مواد مخدر یا الکل کنند (۲۸). هم‌چنین در بسیاری از تحقیقات نشان داده شده است که رابطه قوی بین استرس والدین و مشکلات رفتاری و هیجانی کودکان وجود دارد، بنابراین والدینی که دچار استرس هستند احتمالاً نمی‌توانند مهارت‌های اجتماعی را به فرزندان خود بیاموزند که این امر موجب آسیب‌پذیری کودک در روابط اجتماعی و عدم توانایی برقراری رابطه مطلوب با دیگران می‌شود.

از طرفی در پژوهش حاضر نقش واسطه‌گری مهارت‌های اجتماعی بین شفقت به خود والدین و پرخاشگری کودکان بصورت منفی و غیرمستقیم تایید شد. یافته های این پژوهش تا حدودی همخوان با مطالعاتی است که نشان می‌دهند وجود نگرش مشفقانه در افراد، به آن ها کمک می‌کند میان خود و دیگران پیوند احساس کنند و به واسطه این احساس بر تری از طرد و عدم سازگاری با شرایط موجود غلبه نمایند (۲۹). بنابراین، افرادی که شفقت به خود بالاتری دارند در تجربه وقایع ناخوشایند مثل (حوادثی که منجر به خشونت و پرخاشگری می‌شود)، با در نظر گرفتن اینکه انسان ممکن است خطا کند و همه انسان‌ها مرتکب اشتباه و تصمیم اشتباه می‌شوند، احساسات منفی کمتری را تجربه می‌کنند (مؤلفه اشتراکات انسانی). از آن جا که بخش عمده ای از هیجان‌های منفی که افراد تجربه می‌کنند ناشی از نشخوارهای فکری است که به دنبال تجارب منفی در ذهن آن ها ایجاد می‌شود، می‌توان گفت مؤلفه ذهن آگاهی با کاهش نشخوارگری افراد، منجر به کاهش هیجان های منفی (عدم سازگاری) در آن ها می‌شود. در واقع شفقت به خود، همانند یک ضربه گیر در مقابل اثرات وقایع منفی عمل می‌کند. افرادی که شفقت به خود بالایی دارند از آن جا که با

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]
[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

سختگیری کمتر، خودشان را مورد قضاوت قرار می دهند، وقایع منفی زندگی را راحت تر می پذیرند و خود ارزیابی ها و واکنش‌هایشان دقیق تر و بیشتر بر پایه عملکرد واقعی‌شان است (چرا که قضاوت خود در این افراد نه به سمت یک خود انتقادی اغراق آمیز میل می‌کند و نه به سمت یک تورم خود دفاعی). براساس یافته‌های لیری و همکاران (۳۰) شفقت به خود در سه موقعیت مواجهه با حوادث منفی واقعی، به یادآوردن حوادث منفی گذشته و تصور حوادث منفی خیالی با سطوح پایین تر عزت نفس و عواطف منفی در ارتباط است و منجر به تسهیل توانایی افراد در مقابله با عواطف منفی می‌شود. افرادی که شفقت به خود بالایی دارند تمایل بیشتری برای پذیرش نقش و مسئولیت خود در حوادث منفی دارند و می‌توانند اتفاقات منفی را با آنچه هستند در ارتباط ببینند، اما همین حوادث منفی را کمتر نشخوار می‌کنند و در نتیجه در مواجهه با اشتباهات‌شان، کمتر هیجانهای منفی را تجربه می‌کنند (۳۱).

هم‌چنین در تبیین نقش واسطه‌گری مهارت‌های اجتماعی بین متغیرهای پذیرش اجتماعی و پرخاشگری کودکان می‌توان گفت افراد برخوردار از پذیرش اجتماعی، اجتماع را به صورت مجموعه ای کلی و عمومی درک می‌کنند که از افراد مختلف تشکیل شده است و به دیگران به عنوان افراد با ظرفیت و مهربان، اعتماد و اطمینان دارند و باور دارند که مردم می توانند ساعی و مؤثر باشند. این افراد دیدگاه مطلوبی دربارهٔ ماهیت انسان دارند و با دیگران احساس راحتی می‌کنند. پذیرش اجتماعی مصداق پذیرش از خود است. در پذیرش اجتماعی، فرد نگرش مثبت و احساس خوبی نسبت به خودش و دیگران دارد و با وجود ضعف ها و ناتوانایی هایی که دارد، همهٔ جنبه های خود و دیگران را می‌پذیرد و دیگر ویژگی های این افراد اعتماد به خوب بودن ذاتی دیگران و نگاه مثبت به ماهیت انسان ها است که همگی آن ها باعث می‌شوند فرد درکنار سایر اعضای جامعه انسانی، احساس راحتی کند(۳۲). بنابراین افراد دارای پذیرش اجتماعی هنگام مواجهه شدن با حوادث منفی از بروز هیجانات منفی جلوگیری کرده و با بکارگیری ارتباطات مطلوب اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی و با توجه به دیدگاه مطلوبی و مسالمت آمیزی که دربارهٔ ماهیت انسان دارند به رفع مشکل بوجود آمده می‌پردازند.

بنابراین انتظار می‌رود پرخاشگری و بروز رفتار نامعقول در مواجهه با حوادث منفی در بین این گروه از افراد بسیار اندک باشد که در پژوهش حاضر بین متغیرهای پذیرش اجتماعی و پرخاشگری کودکان رابطه منفی و غیر مستقیم با واسطه‌گری مهارت های اجتماعی وجود دارد.

به طور خلاصه، این پژوهش بینش عمیقی را در مورد رابطه بین عوامل خانوادگی، مهارت‌های اجتماعی و پرخاشگری به وجود می‌آورد، به این معنا که مکانیسم و نحوه تأثیرگذاری عوامل خانوادگی بر پرخاشگری کودکان پیش دبستانی و اثرات غیرمستقیم آن بر مهارت‌های اجتماعی آن ها را تفهیم می‌کند و این می‌تواند برای مشاوران مدارس، روانشناسان تربیتی، معلمین کاربرد فراوانی در مواجهه با مشکلات متعدد کودکان پیش دبستانی داشته باشد. هم چنین این یافته ها، ساختار رابطه بین عوامل خانوادگی و پرخاشگری را که در پژوهش‌های دیگر ارائه نشده است را برجسته می‌کند. با مروری بر پژوهش‌های پیشین متوجه می‌شویم که بیشتر تحقیقات صورت گرفته در این زمینه در سطح آموزش عالی بوده است. این پژوهش با به

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

کارگیری کودکان پیش دبستانی، شواهدی برای اعتبار بیرونی عوامل خانوادگی و پرخاشگری با نقش میانجیگری مهارت‌های اجتماعی فراهم می‌آورد.

با توجه به این ساختار، الگوهای معتبری برای مداخلات روان شناختی به منظور کاهش پرخاشگری و افزایش مهارت‌های اجتماعی افراد فراهم می‌شود.

محدودیت های این پژوهش تمرکز آن بر روی کودکان پیش دبستانی شهرستان یزد است و در تعمیم نتایج باید احتیاط نمود. از دیگر محدودیت های مطالعه حاضر عدم کنترل شرایط اجتماعی و اقتصادی افراد شرکت کننده است که می‌تواند بر نتایج پژوهش تاثیرگذار باشد. با توجه به نتایج فرضیه های پژوهش حاضر در مورد نقش شفقت ورزی در کاهش پرخاشگری کودکان، به مدیران مهدهای کودک پیشنهاد می‌گردد کارگاه‌های آموزشی در خصوص ارتقاء مهارت‌های شفقت ورزی برای وا لدین و مربیان پیش‌دبستانی برگزار نمایند. هم چنین با توجه به اینکه در پژوهش حاضر استرس والدین، مهارت‌های اجتماعی کودکان را به صورت منفی پیش‌بینی می‌کند، اجرای برنامه‌های آموزش مدیریت استرس به والدین گروه‌های سنی مختلف دانش آموزان، امری مهم به نظر می‌رسد.

تقدیر و تشکر

از همکاری صمیمانه تمامی والدین کودکان شرکت کننده و هم چنین کودکان آن ها و تمامی افرادی که ما را در این پژوهش یاری نمودند تقدیر و تشکر می‌کنیم.

تضاد منافع

این پژوهش بدون حمایت مالی سازمان یا نهاد خاصی انجام شده و برای نویسندگان هیچ گونه تضاد منافعی نداشته است.

References

1-Zare F. The Impact of Selective and Complementary Painting on Reducing Aggression in Preschool Children of Shahriar. Allameh Tabatabai University. Iranian Documentation Center.2010;12-15.[Persian]

2-Khorram Abadi R, Pouretemad HR, Tahmasian K, Chimeh N. A Comparative Study of Parental Stress in Mothers of Autistic and Non Autistic Children. Journal of Family Research.2009; 5 (3): 387-99. [Persian]

3-Sharma A. Aggressive Behavior in University Students: The Role of Family Environment. Advances in Asian Social Science.2012;3(1):622-8.

4-Ebrahimi T, Aslipoor A, Khosrojavid M. The Effect of Group Play Therapy on Aggressive Behaviors and Social Skills in Preschool Children. Journal of Child Mental Health.2019;6(2):40-52.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

5-Jalilabkenar SS,Ashoori M, Afrooz GH. The Effect of Social Behaviors Training on Improvement of the Social Skills of Adolescents with Intellectual Disability.2013;14(3): 3- 40.[Persian]

6-Loannis A, Efrosini K. Nonverbal Social interaction skills of children with learning disabilities. Research in Developmental Disabilities.2008;29(1):1-10.

7-Harjie A, Sanders C, Dixon D. Social skills in interpersonal communication. Beigi Kh, Firouz Bakht M. (Persian translator). Fourth Edition. Tehran; 2008.

8-Movallali G, Barati R, Taheri M. Efficacy of Social Skills Training on the Reduction of Verbal and Nonverbal Aggression in Male Students with Intellectual Disability . Journal of Child Mental Health.2015;1(1):57-66.

9-Hosseinkhanzadeh AA, BehPajooh A, Afroz GA, Mirzabeigy MA. Identify social skills needed social skills curriculum for students with mental retardation. Quaterly Journal of Psychological Studies.2013;9(1):39-67.[Persian]

10-Vahedi Sh, Fathiazar S, Hosseini-Nasab SD, Moghaddam M. Validity and reliability of the aggression scale for preschoolers and assessment of aggression in preschool children in Uromia. Journal of Fundamentals of Mental Health.2008;37(1):15-24. [Persian]

11-Wheatley A, Murrihy R, van Kessel, J, Wuthrich V, Remond L, Tuqiri R, Kidman A. Aggression management training for youth in behaviour schools. A quasi-experimental study. Youth Studies Australia.2009;28(1):29-36.

12-Masaevaa Z, Lechieva M. Psychological aspects of the family values and their effect on aggression events associated with pre-school children. Procedia - Social and Behavioral Sciences.2016;17(233):216-21.

13-Angela KH, Shannon MV, Alyssa M, Patrick HT. Family Functioning and High Risk Adolescents Aggressive Behavior: Examining Effects by Ethnicity. Youth Adolescence. 2016; 45(1):145-55.

14-Cacioppo M, Pace U, Zappulla C. Parental Psychological Control, Quality of Family Context and Life Satisfaction among Italian Adolescents. ChildIndicators Research.2013; 6(1):91-179.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

15-Sharma M, Joshi HL. Role of Family Environment and Parenting Style in Adjustment among Male Adolescents. Int J Curr Res Aca Reo.2015;3(1):252-63.

16-Mirzaei F, Shakerinia I, Asghari F. The Associations between Parent-Child Relationship and Aggressive Behavior among Students. Journal of Child Mental Health. 2016;2 (4): 21-34. [Persian]

17-Siri S, Siri N. The Assessment of relstonship between the level of aggressive & cohesion of family in student of pakdasht- tehran. Journal of new ideas on science and technology. 2016; 1(1):37-55. [Persian]

18-Huitt W. Dawson C. Social development: Why it is important and how toimpact it. Educational Psychology Interactive. Valdosta, GA: Valdosta State University. 2011.

19-Jahanbakhsh Ganjeh S, Arizi Samani HR. The relationship between job demands and job control with job stress, positive affect and negative affect of employees. Journal of Cognitive and Behavioral Sciences Research.2013; 2 (2):75-90.[Persian]

20-Neff KD. The development and validation of a scale to measure self-compassion. Self and Identity. 2003;2(3): 223-50.

21-KHosravi S, Sadeghi M, Yabande MR. Psychometric Properties of Self-Compassion Scale (SCS). Journal of Psychological Models and Methods.2014; 4(13):47-59.

22-Zare Z, Ehteshamzadeh P. The Relationship between Parental Strict Parenting Style and Avoidant Attachment Style with Social Skills of Preschool Children in Shooshtar [Thesis for Master of Science]. Islamic Azad University of Ahvaz; 2017. [Persian]

3-Parent J, McKee LG, Rough JN, Forehand R .The association of parent mindfulness with parenting and youth psychopathology across three developmental stages. Journal of abnormal child psychology.2016; 44(1):191-202.

24-Bogels S, Restifo K. Mindful parenting. A guide for mental health practitioners. 2014.

25-Pereira J, Vickers K, Atkinson L, Gonzalez A, Wekerle C, Levitan R. (2012). Parenting stress mediates between maternal maltreatment history and maternal sensitivity in a community sample. Child Abuse & Neglect.2012; 36(1): 433–7.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]

26-Krieger T, Berger T, Grosse Holtforth M.The relationship of self-compassion and depression:Cross-lagged panel analyses in depressed patients after outpatient therapy. Journal of Affective Disorders.2016; 202(15): 39-45.

27-Hassanzadeh Kalateh, Z. Investigating the effect of social skills training on increasing popularity in preschool children. Master Thesis. Mashhad Ferdowsi University. 2011.[Persian]

28-Neff KD. McGhee P. Selfcompassion and psychological resilience among adolescents and young adults. Self and Identity.2010;9(3):225-40.

29-Besharat M, Ali Bakhsi Z, Movaheddi Nasab A. Mediation effect of anger rumination on the relationship between dimensions of anger and anger control with physical ill-health. Journal of Contemporary Psychology. 2010; 5(2): 3-14. [Persian]

30-Leary MR, Tate EB, Adams CE, Allen AB, Hancock J. SelfCompassion and Reactions to Unpleasant Self-Relevant Events: The Implications of Treating Oneself Kindly.) Personal Soc Psychol.2007; 5(92):887-904.

31-Dahl J, Stewart I, Martell CH, Kaplan JS. ACT & RFT in relationships; Helping Clients Deepen Intimacy and Maintain Healthy Commitments Using Acceptance and Commitment Therapy and Relational Frame Theory. Navabinejad SH, Saadati N, Rostami M. (Persian translator). First Edition. Tehran; 2015. [Persian]

32-Keyes C, Shapiro A. Social Well-being in The US.ADescriptive Epidemology, Orville Brim. 2004.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/tbj.v20i1.6183]